

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ГОЛОВЧАК ГАННА ВАСИЛІВНА

УДК 332.87:351.82](477)(043.3)

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ
ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Струк Наталія Семенівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри обліку і аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Манойленко Олександр Володимирович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
директор навчально-наукового інституту
економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу;

кандидат економічних наук, доцент
Апостолюк Оксана Зіновіївна,
Тернопільський національний
економічний університет,
доцент кафедри менеджменту та
публічного управління.

Захист відбудеться «27» квітня 2018 року о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою : 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд.115.

Із дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою : 79061, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «26» березня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. Б. Демчишак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ринок житлово-комунальних послуг (РЖКП) - важлива складова споживчого ринку, від якого залежить соціальна стабільність регіонів та ефективне функціонування економіки України. Процес модернізації сфери вітчизняного житлово-комунального господарства тривалий час гальмується, тому досліджуваний ринок послуг перебуває у незадовільному стані. Під час реформування територіальної організації влади місцевого самоврядування, першочергового значення набуває пошук шляхів підвищення ефективності державного регулювання житлово-комунальної сфери через використання новітніх методів. Потреба розв'язання проблем РЖКП потребує проведення постійного аналізу їх причин та моніторингу можливих джерел їх подолання у сучасних умовах господарювання.

За результатами статистичних спостережень останніх років, у аварійному та зношеному стані перебувають 68 756,9 км вітчизняних водопровідних мереж (38,2% від їх загального обсягу). Високі показники морального та фізичного зношення основних засобів свідчать про нагальну потребу пошуку дієвого інструментарію, зорієнтованого на стимулювання розвитку РЖКП, що сприятиме вдосконаленню системи державного регулювання житлово-комунальної сфери.

Особливого значення набуває державне регулювання, яке повинне забезпечити належне функціонування ринку на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій і споживачів послуг. Водночас для дієвого функціонування системи державного регулювання варто чітко розмежувати функції державного управління та функції державного регулювання під час ухвалення рішень. Розвиток конкурентного середовища на РЖКП передбачає формування комплексного інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття рішень щодо державного регулювання. Нині додаткового вивчення й удосконалення потребує саме комплексний підхід до системи державного регулювання для задоволення потреб споживачів на РЖКП.

Проблеми державного регулювання РЖКП зокрема розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних учених: Б. Адамова, О. Апостолук, Е. Блейклі, Л. Беззубко, Є. Гелевері, Л. Гринів, Н. Гури, Ж. Довгань, Т. Качали, М. Крупки, О. Ковалюка, С. Лобозинської, Є. Майовця, О. Манойленка, І. Михасюка, І. Мойсеєнко, Ю. Оленічевої, О. Підхомного, О. Поважного, В. Полуянова, Ж. Поплавської, В. Приймака, О. Смирнової, Т. Строкань, І. Ткачук, А. Третяк, А. Хоронжого, Л. Швайки, С. Юр'євої, та ін.

Попри вагомий внесок науковців у дослідження проблем розвитку РЖКП, зауважимо, що теоретико-прикладна проблематика удосконалення системи державного регулювання РЖКП потребує впровадження нових наукових підходів, зважаючи на міжнародний досвід регулювання такого ринку. Постала нагальна потреба у розробленні та своєчасному затвердженні державним регулятором «Стандарту якості житлово-комунальних послуг»; пошуку резервів бюджетної підтримки державно-приватного партнерства на РЖКП; забезпеченні достовірного моніторингу якості житлово-комунальних послуг. Це зумовило вибір теми дисертації, її мету, завдання та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт кафедр Львівського національного університету імені Івана Франка: обліку і аудиту - «Розвиток обліку, аналізу і контролю в господарській системі України» (номер державної реєстрації 0114U004776), внесок автора полягає у розробленні методичного підходу щодо організації обліково-аналітичного забезпечення договорів державно-приватного партнерства на РЖКП України; економіки підприємства - «Регулювання підприємницької діяльності в Україні в умовах посилення євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0114U005091), в межах якої автором запропоновано механізм державного регулювання РЖКП України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання РЖКП України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- розвинути теоретичні засади функціонування РЖКП;
- з'ясувати методичне підґрунтя функціонування системи державного регулювання РЖКП;
- розкрити завдання та складові регуляторної політики держави на РЖКП;
- удосконалити підхід до процедури проведення аналізу ефективності державного регулювання РЖКП;
- виокремити напрями удосконалення організаційної структури державного регулювання РЖКП;
- продіагностувати роль державно-приватного партнерства як інноваційного інструменту регулювання РЖКП;
- поглибити науково-методичні засади застосування інструментарію удосконалення тарифної політики на РЖКП;
- визначити можливості використання міжнародного досвіду державного регулювання РЖКП для реформування вітчизняної системи державного регулювання в сучасних умовах господарювання;
- розробити підходи до формування системи управління якістю житлово-комунальних послуг і запропонувати проект стандарту якості житлово-комунальних послуг.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання РЖКП України.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади державного регулювання РЖКП та практичні аспекти підвищення його ефективності в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є фундаментальні положення теорії державного регулювання, державного управління та сучасний інструментарій економічного аналізу.

У роботі для вирішення окреслених завдань використовувався комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема: порівняння, аналізу та синтезу, які забезпечили системність підходу до вирішення окремих питань державного регулювання РЖКП. Для оцінки динаміки та сучасного стану розвитку РЖКП використано метод узагальнення та метод регресійного аналізу,

що дало змогу визначити чинники впливу на стан оплати населенням житлово - комунальних послуг. Методи групування, зіставлення та узагальнення використані для аналізу наукових розробок із проблем державного регулювання на ринках природних монополій та розробки рекомендацій щодо вдосконалення регуляторної політики держави на РЖКП. Для виявлення взаємозв'язку між інформаційними масивами та результатами регулювання тарифної політики використано економіко-математичний і статистичний методи.

Інформаційною базою дослідження є наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, праці яких стосуються державного регулювання РЖКП, нормативно-правові акти України, дані Державної служби статистики України, аналітичні та статистичні матеріали Міністерства регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України, дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, а також дані комунальних підприємств Львівської області та України в цілому, Інтернет-ресурси, власні розрахунки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретико-методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу державного регулювання РЖКП. Наукову новизну містять такі положення:

вперше:

- розроблено методичний підхід до формування системи управління якістю житлово-комунальних послуг, що дало змогу запропонувати проект типового стандарту якості житлово-комунальних послуг для використання національним регулятором в умовах розбудови ринкової економіки в Україні;

удосконалено:

- підходи до формування організаційної структури системи державного регулювання РЖКП у частині розмежування повноважень на рівні місцевих органів влади, зокрема, виділено чотири рівні відповідальності у державному регулюванні РЖКП, що сприятиме модернізації ринкових механізмів державного регулювання в Україні;

- процедуру проведення аналізу ефективності державного регулювання РЖКП на основі застосування методики регресійного аналізу, що дало змогу оцінити тенденції розвитку РЖКП України в умовах мінливого ринкового конкурентного середовища;

- науково-методичні підходи до державно-приватного партнерства як інноваційного інструмента державного регулювання РЖКП, які, на відміну від поширених, передбачають формування логічної послідовності дій під час укладання договорів державно-приватного партнерства, що дасть змогу підвищити результативність у сфері співпраці держави і приватного сектору для зростання якості наданих житлово-комунальних послуг;

- інструментарій формування тарифної політики на РЖКП в частині застосування оптимізаційних моделей математичного програмування для визначення доцільності залучення до надання житлово-комунальних послуг населенню міста відповідних суб'єктів господарювання - юридичних чи фізичних осіб;

набули подальшого розвитку:

- підхід до тлумачення поняття «ринок житлово-комунальних послуг», що дало змогу сформулювати його дефініцію як складну соціально-економічну систему взаємодії виробників та споживачів житлово-комунальних послуг, що передбачає дотримання правових норм, визначення обґрунтованої ціни та потреби в обсязі послуг, забезпечення взаємозалежності прав споживачів із якістю надання житлово-комунальних послуг;

- методичне підґрунтя функціонування системи державного регулювання РЖКП, що дало змогу розкрити: сутність такого регулювання, як сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність суб'єктів господарювання і ринкову кон'юнктуру для створення сприятливих умов функціонування такого ринку та вирішення соціально-економічних проблем суспільства;

- наукова інтерпретація основних елементів регуляторної політики держави на РЖКП, що уможливило удосконалення інструментарію такої політики в частині обґрунтування критеріїв обов'язкового формування наглядових рад при комунальних підприємствах і проекту ухвали про оприлюднення публічної інформації для комунальних підприємств;

- рекомендації щодо використання міжнародного досвіду у процесі реформування системи державного регулювання РЖКП, на основі його узагальнення, що дало змогу обґрунтувати пропозиції щодо імплементації такого досвіду в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробленні рекомендацій для удосконалення методів та принципів державного регулювання РЖКП, підвищення ефективності організації РЖКП. Практичні рекомендації автора щодо модернізації підходів до державного регулювання РЖКП використані у діяльності: Департаменту розвитку та експлуатації житлово-комунального господарства ЛОДА (довідка № 01/9-02-516 від 16.02.2017р.); Львівського міського комунального підприємства «Львівводоканал» Департаменту житлового господарства та інфраструктури Львівської міської ради (довідка № ВД1020-17 від 16.02.2017р.); ДП «Львівенергорембуд» ПАТ «Львівобленерго» (довідка № 503-271 від 01.03.2017р.); Львівського міського комунального підприємства «Львівтеплоенерго» Департаменту житлового господарства та інфраструктури Львівської міської ради (довідка № 04-1940 від 22.02.2017р.). Окремі теоретичні положення та результати прикладних розробок використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін «Облік за видами діяльності», «Облік і аудит у зарубіжних країнах», «Державне регулювання економіки» (довідка № 692-Н від 20.02.2017р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною, завершеною науковою працею. Усі наукові результати, які викладені у дисертації і виносяться на захист, висновки, рекомендації й пропозиції одержані автором особисто та є його науковим доробком. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які належать особисто здобувачу.

Апробація результатів дисертації. Висновки і пропозиції дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на щорічних міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні проблеми формування економічної системи України» (Львів, 2003 р.), «Економіка посткомуністичних країн в умовах глобалізації» (Львів, 2004р.), «Інтеграція країн з перехідною економікою у світовий економічний простір: стан і перспективи» (Львів, 2005 р.), «Економічний і соціальний розвиток України в 21 ст.: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (Тернопіль, 2005 р.), «Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарювання в Україні» (Львів, 2005 р.), «Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє» (Львів, 2005 р.), «Економічний і соціальний розвиток України в 21 ст. :національна ідентичність та тенденції глобалізації» (Тернопіль, 2006 р.), «Іван Франко та сучасні економічні проблеми» (Львів, 2006 р.), «XXI століття: альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія» (Київ, 2006 р.), «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики» (Львів, 2006 р.), «Обліково - аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (Львів, 2007 р.), «Економічний і соціальний розвиток України в 21 ст. : національна ідентичність та тенденції глобалізації» (Тернопіль, 2007 р.), «Актуальні питання реформування житлово-комунального господарства в Україні» (Макіївка - Слов'янськ, 2009 р.), «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (Львів, 2014 р.), «Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях» (Львів, 2015 р.), «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (Чернігів, 2015 р.), «Майбутнє - аудит» (Кривий Ріг, 2015 р.), «Соціально-економічний потенціал транскордонного співробітництва» (Львів, 2016 р.), «Формування та розвиток інноваційного потенціалу економіки України» (Ужгород, 2017 р.), «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (Харків, 2017 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 38 наукових праць загальним обсягом 11,76 д. а. , у тому числі 4 у співавторстві (особисто автору належить 11,1 д.а.). Зі загального обсягу публікацій: 1 - у колективній монографії; 12 - у наукових фахових виданнях України (з них 2 включено до міжнародних наукометричних баз); 1 - у іноземному науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз; 24 - у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 242 сторінки, основний текст роботи викладений на 202 сторінках. Дисертація містить 12 таблиць і 26 рисунків. Список використаних джерел налічує 195 найменувань на 20 сторінках; 30 додатків подано на 39 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і завдання дисертації, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, подано інформацію про їх впровадження та апробацію.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг України» розглянуто теоретичні засади функціонування РЖКП, виокремлено методичне підґрунтя системи державного регулювання РЖКП та оцінено регуляторну політику держави на РЖКП України в умовах децентралізації управління.

Обґрунтовано доцільність тлумачення РЖКП як складної соціально-економічної системи взаємодії виробників та споживачів таких послуг, що передбачає дотримання правових норм, визначення обґрунтованої ціни та потреби в обсязі послуг, забезпечення взаємозалежності прав споживачів із якістю надання житлово-комунальних послуг. Автором доведено, що для ефективного функціонування, РЖКП має бути забезпечений: антимонопольним законодавством, системою економічного, правового та адміністративного регулювання з боку держави, конкурентними умовами, доступністю інформації про ринок, його структуру подано на рис.1.

Рис. 1. Структура ринку житлово-комунальних послуг

Джерело: розроблено автором

Синтезуючи економічний, нормативно-правовий та юридичний підходи до визначення сутності житлово-комунальних послуг, в роботі запропоновано їх тлумачити як результат господарської діяльності, одержаний на підставі укладених договорів про надання таких послуг, спрямований на забезпечення фізичних та юридичних осіб житловими і нежитловими приміщеннями, будинками та спорудами, холодною та гарячою водою, водовідведенням, газом та електропостачанням, опаленням, вивезенням побутових відходів, ритуальними послугами, відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, встановлених законодавством. Державне регулювання РЖКП розглядається як сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність суб'єктів господарювання і ринкову кон'юнктуру з метою створення нормальних умов для функціонування РЖКП та вирішення складних соціально-економічних проблем суспільства. Доведено, що відсутність єдиної політики та нечіткий розподіл регуляторних повноважень між Антимонопольним комітетом України, Національною комісією з державного регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та Міністерством регіональної політики, будівництва та житлово-комунального господарства зменшує ефективність державної регуляторної політики щодо підприємств-учасників РЖКП. У роботі запропоновано класифікацію житлово-комунальних послуг за 7 ознаками: функціональне призначення, порядок затвердження тарифів, види споживачів, види виробників та виконавців, місце надання послуг, механізм ціноутворення, форма задоволення суспільних потреб.

Дисертантом доведено, що важливим елементом системи державного регулювання РЖКП повинно стати запровадження громадського контролю за діяльністю суб'єктів природних монополій, зокрема, шляхом створення при них наглядових рад, подано критерії обов'язкового формування наглядових рад при комунальних підприємствах згідно чинного законодавства.

У роботі сформовано проект ухвали органів місцевого самоврядування про публічну інформацію для комунальних підприємств. Впровадження системи корпоративного управління житлово-комунальним господарством дасть змогу мінімізувати можливі ризики. Для цього доцільно забезпечити чітке законодавче розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та державної влади щодо комунального майна, визначити статус територіальної громади як носія корпоративних прав, створити прозору модель управління житлово-комунальними підприємствами.

У другому розділі «Організація й аналіз стану державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг України в умовах відкритої економіки» розкрито організаційну структуру державного регулювання РЖКП України та виявлено його недоліки, здійснено регресійний аналіз стану державного регулювання РЖКП у 25 містах України та проведено аналіз застосування державно-приватного партнерства як інноваційного інструменту впливу на РЖКП України.

У дисертації для оцінки впливу державного регулювання на організацію ринку житлово-комунальних послуг автором пропонується використовувати трирівневу систему кількісних показників: показники, за якими

оцінюватимуться результати державного регулювання для бюджету; показники, за якими оцінюватимуться результати державного регулювання для виробників житлово-комунальних послуг; показники, за якими оцінюватимуться результати державного регулювання для споживачів.

На рис. 2 подано пропоновану організаційну структуру державного регулювання РЖКП України.

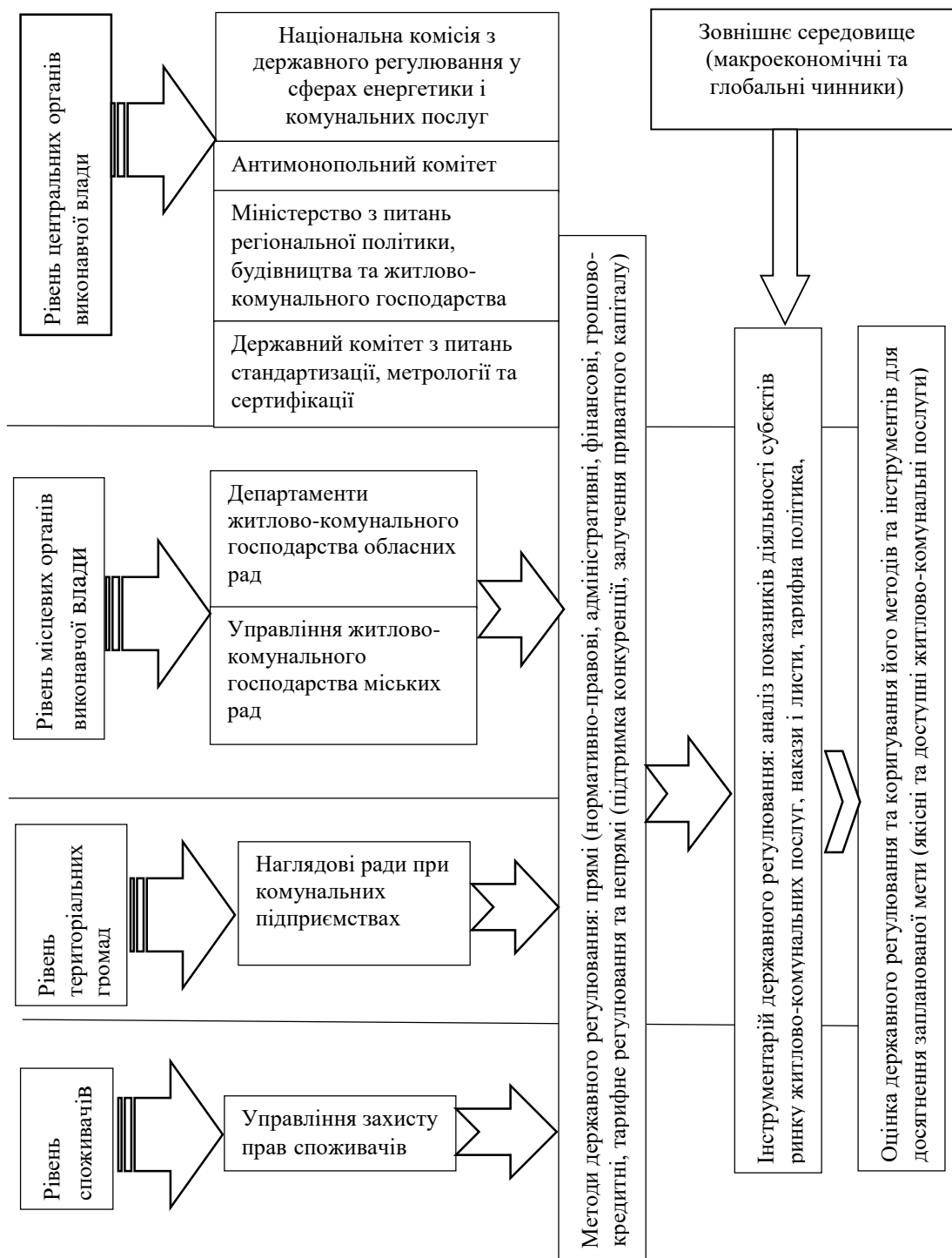

Рис. 2 Концептуальна схема формування багаторівневої структури державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг України

Джерело: розроблено автором

Дисертантом з'ясовано, що основними особливостями РЖКП як об'єкта державного регулювання є: загальний та постійний характер споживання житлово-комунальних послуг, регулювання РЖКП державою, періодичність споживання послуг, невзаємозамінність житлово-комунальних послуг, відносно постійні обсяги споживання послуг в межах однієї територіальної одиниці.

Проведений аналіз дав змогу виявити, що у грудні 2016р. населенням України сплачено за житлово-комунальні послуги 7,9 млрд.грн (63,8% нарахованих за цей період сум), за електроенергію - 2,0 млрд.грн (108,42% нарахованих за цей період сум). При цьому, на початок 2017р. заборгованість населення зі сплати за централізоване опалення та гаряче водопостачання становила 9,4 млрд.грн, за газопостачання - 6,4, за утримання будинків і споруд та прибудинкових територій - 2,4, за централізоване водопостачання та водовідведення - 1,5, за вивезення побутових відходів - 0,4, за електроенергію - 3,3 млрд.грн. Автор виходить з того, що побудова економетричних моделей впливу змінних на основний показник, як емпіричний метод дослідження, дає змогу верифікувати теоретичне припущення про те, що рівень заборгованості населення щодо житлово-комунальних послуг залежить від рівня тарифів на ці послуги та рівня відшкодування фактичної собівартості, а також визначити ступінь їх впливу. Виконаний автором аналіз ґрунтується на статистичних даних 25-ти міст України за 2016 р. Для розрахунків використано програмний пакет «Eviews».

На підставі побудованої кореляційної матриці для системи досліджуваних чинників, дисертант робить висновки про наявність прямого зв'язку між рівнем оплати населення за ЖКП та розміром тарифу на гаряче водопостачання (коефіцієнт кореляції 0,43) і водовідведення (0,14), а також наявність оберненого зв'язку із розміром тарифу на централізоване водопостачання (-0,11), природний газ (-0,13) і рівнем заборгованості населення по оплаті ЖКП(-0,79).

Для визначення впливу певних чинників на зростання заборгованості населення за ЖКП ($ZB1$), автором, після вилучення несуттєвих екзогенних чинників, отримана така модель лінійної регресії:

$$\text{Log} (ZB1) = 61 + 1,61 \text{Log} (GV) - 14,71 \text{Log} (ON) + 2,07 \text{Log} (OP), \quad (1)$$

де $ZB1$ – сукупна заборгованість за житлово-комунальні послуги; GV – тариф на гаряче водопостачання; ON – рівень оплати населенням ЖКП; OP – тариф на теплопостачання.

Для повноти аналізу і встановлення причинно-наслідкових зв'язків на РЖКП автором застосовано тест Грейнджера. В результаті, отримана регресійна модель:

$$ON = 88,64 + 0,14 (CVs) + 0,09 (OB) - 3,03 \text{Log} (ZB2), \quad (2)$$

яка вказує на те, що основними чинниками зростання рівня оплати населенням ЖКП (ON) є збільшення обсягів відшкодування фактичної собівартості послуг централізованого водопостачання та послуг з постачання

холодної води (CVs) і кількості встановлених приладів обліку спожитої теплової енергії (OB) та зменшення заборгованості по оплаті ЖКП($ZB2$).

Показники t -статистики та імовірність похибки для обох моделей (1) і (2) в межах норми, що підтверджує достовірність отриманих результатів. Коефіцієнт детермінації (R^2) для моделі (1) становить 0,73, а для другої - 0,719. Це вказує на те, що екзогенні чинники в цих моделях зумовлюють значну частку зміни ендогенних показників. Водночас, результати економетричного оцінювання дають підстави стверджувати, що розміри тарифів на житлово-комунальні послуги здійснюють вплив на рівень заборгованості населення та не значно впливають на заборгованість комерційних споживачів.

Автор трактує державно-приватне партнерство на РЖКП як рівноправну та взаємовигідну взаємодію між державою, територіальними громадами та приватними інвесторами у межах реалізації інфраструктурних проектів на РЖКП для задоволення потреб юридичних і фізичних осіб у якісних житлово-комунальних послугах.

У третьому розділі «Пріоритети удосконалення системи державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг в Україні» запропоновано шляхи удосконалення тарифної політики на РЖКП, охарактеризовано міжнародний досвід реформування системи державного регулювання РЖКП та виокремлено напрями розвитку системи управління якістю житлово-комунальних послуг в частині створення стандарту якості житлово-комунальних послуг для України.

На новому етапі реформування економічного механізму функціонування й розвитку РЖКП в умовах зниження інфляції пріоритетною є зміна підходу до формування тарифної політики. Згідно з «Доктриною збалансованого розвитку Україна 2030», яка передбачає Реформу житлово-комунального господарства, автор виділяє дві групи чинників ціноутворення на РЖКП. Першу групу чинників формують організаційно-економічні та технологічні інструменти, які спрямовані на зниження собівартості виробництва послуг: організаційно-управлінські, технологічні, демонополізація, розвиток конкурентного середовища, формування ринку незалежних виробників окремих послуг для монополій, що сформувалися, впровадження договірних відносин, забезпечення можливостей вибору споживачами рівня і якості споживаних послуг. Друга група чинників пов'язана з динамікою формування поточних тарифів для споживачів, серед яких доцільно виділити наступні: інфляційна складова; зміна тарифу залежно від зростання прибутків населення; інвестиційна складова в тарифах на комунальні послуги; зміна тарифу залежно від зростання заробітної плати. Формалізація процесу зміни тарифів на житлово-комунальні послуги в умовах впливу двох наведених вище груп чинників може бути здійснена на основі такого співвідношення:

$$T(t) = Q(t) \times T, \quad (3)$$

де $T(t)$ - поточний тариф (фактична вартість) житлово-комунального обслуговування в періоді t , що вимірюється в грн на 1 кв. м. загальної площі;

T - економічно обґрунтований тариф, оцінений для умов поточного періоду t . Причому функції $Q(t)$ і $f(t)$, які автор називає, відповідно, узагальненим критерієм ефективності реформування тарифної політики і узагальненим параметром економічної ефективності перетворень у житлово-комунальній сфері, обчислюються за формулами:

$$Q(t) = K(t) \times f(t), \quad f(t) = 1 - \alpha(t) - \beta(t) - \gamma(t) + a(t) + I(t) + Z(t), \quad (4)$$

де $K(t)$ – частка витрат, що покриваються за рахунок платежів населення; $\alpha(t), \beta(t), \gamma(t)$ – індекси, що характеризують зниження економічно обґрунтованого тарифу T залежно від результатів, відповідно, вдосконалення управління і контролю, ресурсозбереження і демонополізації в періоді t ; $a(t)$ - інфляційний індекс зростання тарифу; $I(t)$ - індекс, що характеризує зростання інвестиційної складової у тарифі; $Z(t)$ - індекс, що відображає зростання заробітної плати в галузі в тарифі.

Автор формалізує задачу надання якісних і найдешевших житлово-комунальних послуг, як результат пропонує розв'язувати таку задачу лінійного програмування:

$$L = \sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J a_{ij} x_{ij} \rightarrow \min \quad (5)$$

$$\sum_{i=1}^I x_{ij} = c_j, \quad (j = 1, 2, \dots, J) \quad (6)$$

$$0 \leq x_{ij} \leq b_{ij}, \quad (i = 1, 2, \dots, I; j = 1, 2, \dots, J), \quad (7)$$

де a_{ij} – тариф (фактична вартість) житлово-комунального обслуговування в грн. за одиницю виконаної роботи (кв. м., куб. м. і тощо) при наданні i -м ($i = 1, I$) підприємцем послуги j -го ($j = 1, J$) виду; x_{ij} – обсяг (в кв. м., куб. м. і т. п.) послуги i -го виду, наданої i -м підприємцем; c_j – загальний обсяг потреб міста в послугі j -го виду; b_{ij} – максимальна потужність i -го підприємця з надання ним послуги j -го виду.

Виокремлено основні характеристики регулювання РЖКП в США і Західній Європі, які можна запропонувати для імплементації в Україні: формування ефективної системи державного регулювання, заснованої на сукупності економічних стимулів і штрафів за порушення правил природними монополістами; справедливий бюджетний розподіл коштів між різними рівнями державного управління; значне фінансування у рамках державних і регіональних цільових програм розвитку РЖКП; конкурентний відбір виробників на виконання послуг з управління та житлово-комунального обслуговування.

Дисертант визначає якість житлово-комунальних послуг як сукупність характеристик послуг, які характеризують її здатність задовольняти визначені або прогнозовані потреби споживачів. Створення системи управління якістю

житлово-комунальних послуг є невід’ємною складовою під час формування загальнонаціональної системи управління якістю життя (рис.3).

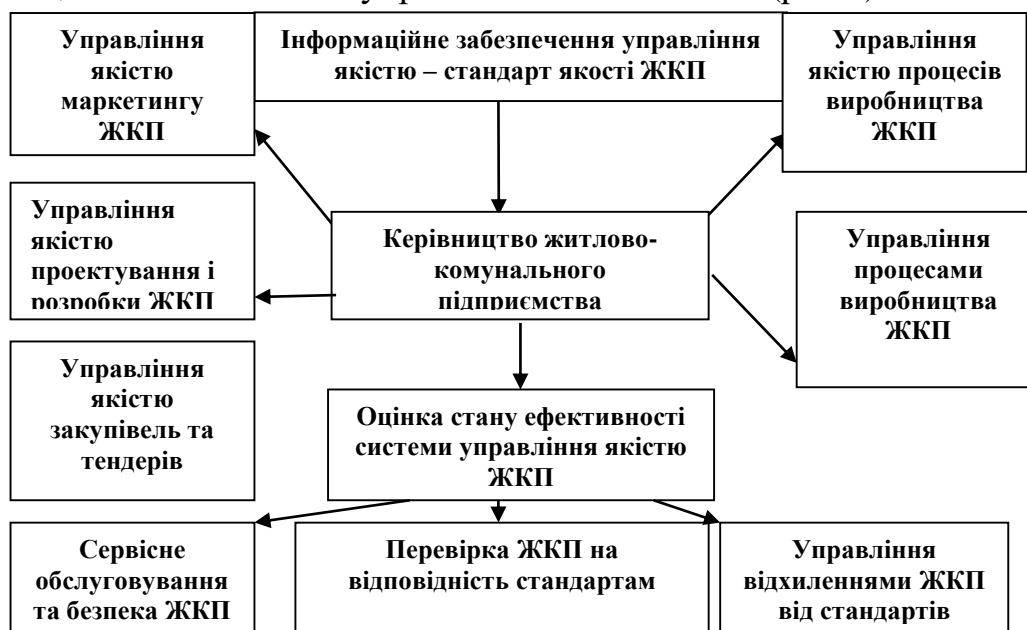

Рис. 3. Візуалізація структури системи управління якістю житлово - комунальних послуг згідно ІСО 9001:2000

Джерело: розроблено автором

Обґрунтовано, що стандарт надання житлово-комунальних послуг для споживачів повинен розроблятися на основі системного підходу до управління якістю житлово-комунальних послуг. У перспективі стандарти якості стануть інституційною основою для підтримання належного рівня якості житлово-комунальних послуг. Проте стандарт якості має бути розроблений спільно з Державним центром стандартизації, метрології та сертифікації та Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, додаватися як обов’язкова частина під час укладання договору про надання житлово-комунальних послуг між виробником житлово-комунальних послуг та споживачем і містити конкретні елементи якості послуг.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження узагальнено науково-теоретичні підходи і запропоновано нове вирішення науково-практичної проблеми щодо вдосконалення системи державного регулювання РЖКП України. На основі проведених досліджень зроблено такі висновки й пропозиції теоретичного та практичного характеру, які відображають вирішення головних завдань дисертаційної роботи відповідно до поставленої мети.

1. Розвинуто теоретично-методологічні засади функціонування РЖКП, що дало змогу охарактеризувати його як місце взаємодії виробників житлово-комунальних послуг та споживачів житлово-комунальних послуг для визначення ціни та необхідної кількості послуг, сукупності економічних і правових відносин між виробниками житлово-комунальних послуг та споживачами для забезпечення якісними житлово-комунальними послугами. Під державним

регулюванням РЖКП розуміється сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність суб'єктів господарювання і ринкову кон'юнктуру з метою створення нормальних умов для функціонування РЖКП та вирішення складних соціально-економічних проблем суспільства. Здійснено класифікацію житлово-комунальних послуг, що дало можливість виокремити їх суспільно важливу складову.

2. З'ясовано та розвинуто методичне підґрунтя функціонування системи державного регулювання РЖКП, запропоновано систему його критеріїв: збереження та підтримання матеріально-технічної бази РЖКП; екологічна безпека; ступінь задоволення соціальних потреб населення та ефективність захисту соціально незахищених категорій громадян; результативність дій усіх структур у межах державної політики забезпечення стійкого розвитку РЖКП.

3. Розкрито завдання та основні елементи регуляторної політики держави на РЖКП. Визначальними проблемами, що зумовлюють неефективне державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сфері комунального господарства, є поєднання регуляторними органами несумісних функцій. Законодавцем не розмежовано компетенції місцевих органів влади, що здійснюють управління майном комунальних підприємств, розробляють і реалізують державну та регіональну політику у відповідній сфері, регулюють діяльність суб'єктів природних монополій. Поєднання таких функцій регуляторним органом призводить до конфлікту інтересів під час здійснення регуляторної політики. Сформульовано перелік критеріїв, за якими утворення наглядової ради комунального підприємства, відповідно до організаційно-правової форми господарювання, має бути обов'язковим за умови досягнення хоча б одного з таких критеріїв. Запропоновано проект ухвали про публічну інформацію для комунальних підприємств.

4. Проведено аналіз стану державного регулювання РЖКП: результати економетричного оцінювання на основі статистичних даних, що включають показники за 25-ти містами України дають підстави стверджувати, що величини тарифів на житлово-комунальні послуги чинять вплив на рівень заборгованості населення та не значно впливають на заборгованість комерційних споживачів. Виявлено позитивну кореляцію рівня оплати житлово-комунальних послуг із показниками відшкодування фактичної собівартості послуг житлово-комунальних послуг і, відповідно, негативну кореляцію з показником рівня заборгованості за оплатою послуг споживачами.

5. Запропоновано напрями удосконалення організаційної структури державного регулювання РЖКП через розподіл повноважень, у частині державного регулювання РЖКП, між Національною комісією з регулювання електроенергетики та комунальних послуг, Міністерством регіональної політики та житлово-комунального господарства, Антимонопольним комітетом та органами місцевого самоврядування. Для оцінювання впливу державного регулювання на організацію РЖКП рекомендовано використовувати систему кількісних показників за трьома рівнями: показники, за якими оцінюватимуться результати державного регулювання для бюджету; показники, за якими оцінюватимуться результати державного регулювання для виробників житлово-

комунальних послуг; показники, за якими оцінюватимуться результати державного регулювання для споживачів.

6. Обґрунтовано підхід до тлумачення державно-приватного партнерства як інноваційного інструменту економічного та соціального розвитку, засобу залучення коштів у проекти, завдяки якому державні та місцеві органи влади зможуть контролювати комунальну власність та налагодити взаємодію з інвесторами. Це дасть змогу виробникам житлово-комунальних послуг досягти кращих техніко-економічних показників й ефективніше використовувати комунальне майно. Перевагою реалізації концесійних угод та угод про спільну діяльність на РЖКП є реалізація соціальних проектів, пов'язаних із підвищенням якості надання житлово-комунальних послуг через зменшення непродуктивних витрат. Управління державно-приватним партнерством потребує належного інформаційного забезпечення, джерелами якого є облікова система житлово- комунального підприємства та результати проведення аналітичних робіт.

7. Розроблено інструментарій удосконалення тарифної політики на РЖКП. Запропоновані оптимізаційні моделі математичного програмування доцільно застосовувати для визначення групи суб'єктів господарської діяльності, яких економічно вигідно залучати до надання житлово-комунальних послуг населенню міста. Результатом застосування таких оптимізаційних моделей повинна стати сучасна конкурентоспроможна тарифна політика, покликана не лише задовольнити попит на якісні житлово-комунальні послуги, а й сформувати нову територіально-організаційну структуру РЖКП. Використання муніципальними керівними органами (Львівською міською радою) розробленого методичного підходу до обчислення тарифів на такі послуги сприятиме: поліпшенню організації управління, підвищенню продуктивності праці працівників, визначенні потреби в обсягах житлово-комунальних послуг.

8. Аргументовано можливості використання міжнародного досвіду державного регулювання РЖКП для реформування системи державного регулювання вітчизняного РЖКП. Місцевим органам самоврядування варто налагодити зворотній зв'язок зі споживачами та працювати в режимі відкритого діалогу. Муніципалітет має надавати на конкурсній основі послуги за ціною, максимально наближеною до суспільно необхідних витрат. Це потребує структурних перетворень на РЖКП і, насамперед, децентралізації та корпоратизації управління підприємствами-виробниками послуг.

9. Систематизовано наукові погляди щодо напрямів розвитку системи управління якістю житлово-комунальних послуг та розроблено проект стандарту якості житлово-комунальних послуг. В умовах нерегульованого державою РЖКП рівновага між попитом та пропозицією порушується через зниження якості послуг, відсутність конкуренції на ринку, загальне зростання цін, зниження попиту на послуги та спад пропозиції з боку виробників послуг. Серед визначальних резервів диференціації РЖКП є постійна пропозиція більш якісних, у порівнянні з конкурентами, послуг. Основою для залучення цільового сегменту покупців до споживання житлово-комунальних послуг є задоволення очікувань клієнтів якістю обслуговування. Стандарт якості надання житлово-

комунальних послуг, розроблений на основі системного підходу до управління якістю житлово-комунальних послуг, покликаний стати інституційною основою для підтримки належного рівня якості таких послуг.

На підставі отриманих результатів дослідження розроблено методичний підхід до системи державного регулювання РЖКП України з урахуванням основних критеріїв надання послуг. Очікуваними результатами від впровадження елементів наукової новизни дисертації є: затвердження державним регулятором «Стандарту якості житлово-комунальних послуг» для їх виробників та споживачів; пошук резервів бюджетної підтримки державно-приватного партнерства на РЖКП через територіальні громади; забезпечення моніторингу якості житлово-комунальних послуг на рівні країни в цілому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Головчак Г. В. Організація внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в діяльності суб'єктів ринку житлово-комунальних послуг України : монографія // за заг. ред. О. Ковалюка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2017. 440 с. (Особисто автору належить 1,48 друк.арк. : Розділ 3.5. С. 237–259.).

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Головчак Г. В. Інформаційне забезпечення управління якістю житлово- комунальних послуг в Україні // Вісник НУ «Львівська Політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2009. Вип. 647. С. 20-26. – 0,48 д.а.

3. Головчак Г. В. Оцінка впливу державного регулювання на організацію ринку житлово-комунальних послуг // Науковий вісник НЛТУ України. 2008. Вип. 18.6. С.153-159. – 0,41 д.а.

4. Головчак Г. В. Організація державного регулювання на ринку житлово - комунальних послуг України // Вісник НУ «Львівська Політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2014. Вип. 794. С. 3-10. – 0,52 д.а.

5. Головчак Г. В. Внутрішньогосподарський контроль витрат на виробництво в житлово-комунальній сфері // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. 2006. Вип.16. С.154-157. – 0,38 д.а.

6. Головчак Г. В. Організація системи контролю діяльності житлово- комунальних підприємств України // Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2007. Вип. 37/1. С.312-317. – 0,43 д.а.

7. Головчак Г. В. Організація внутрішнього контролю діяльності житлово- комунальних підприємств України // Українська академія друкарства. Наукові записки. 2007. Вип.2(12). С.9-20. – 0,77 д.а.

8. Головчак Г. В., Приймак В. І. Оптимізаційні моделі формування тарифів на житлово-комунальні послуги // Формування ринкової економіки. Наукове видання ЛНУ імені Івана Франка. 2009. С.128-137. – 0,7 д.а. (особистий внесок автора : розроблено пропозиції щодо формування моделі оптимізації тарифів на

житлово-комунальні послуги (0,3 д.а.)).

9. Головчак Г. В. (Хребтієвська Г. В.) Тарифна політика підприємств житлово-комунальної сфери // Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарювання в Україні. Вісник Львівського університету. 2005. Спецвип. 15(ч.2). С.344-349. – 0,43 д.а.

10. Головчак Г. В. (Хребтієвська Г. В.) Аналіз ефективності тарифної політики підприємств житлово-комунальної сфери // Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2004. Вип.33. С.465-469. – 0,64 д.а.

Статті у наукових виданнях інших держав:

11. Головчак Г. В. Передумови та критерії формування наглядових рад при комунальних підприємствах в Україні // Міжн. зб. наук. праць WSPOLPRACA EUROPEJSKA International Collection of scientific proceedings «European Cooperation» Warsaw, Poland, 2017. Т.2. №21.С.34–47. (0,72 д.а.). [Журнал включено до міжнародних наукометричних баз: Index Copernicus, Windows Live Academic, Research Bible, Open Academic Journals Index, CiteFactor].

Статті, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Головчак Г. В. Класифікація витрат підприємств водопровідно-каналізаційного господарства для цілей управлінського обліку // Вісник НУ «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2007. Вип. 579. С.394-398. – 0,39 д.а.

13. Головчак Г. В. Обліково-аналітичне забезпечення системи управління діяльністю житлово-комунальних підприємств України // Вісник НУ «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2007. Вип. 576. С.63-68. – 0,44 д.а.

14. Головчак Г. В., Струк Н. С. Обліково-аналітичне забезпечення державно-приватного партнерства на ринку житлово-комунальних послуг України // Вісник НУ «Львівська Політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2017. Вип.862. С. 82-93. – 0,74 д.а. (особистий внесок автора : розробка процедури державно-приватного партнерства на ринку житлово-комунальних послуг України (0,5 д.а.)).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

15. Головчак Г. В. Аналіз стану ринку житлово-комунальних послуг України // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : матеріали ІІІ міжн. наук.-практ. конф. Львів, 27-28 квітня 2017. С.69-71. 0,17 д.а.

16. Головчак Г. В. Організаційна структура державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг України // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матеріали V міжн. наук.-практ. конф. Харків, 24-26 травня 2017. С.29-31. – 0,2 д.а.

17. Головчак Г. В. Теоретико-методичні основи державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг України // Формування та розвиток інноваційного потенціалу економіки України. : матеріали міжн. наук.-практ. конф. Ужгород, 17-18 лютого 2017. С.22-26. – 0,21 д.а.

18. Головчак Г. В. Польський досвід реформування ринку житлових послуг: висновки для України // Соціально-економічний потенціал транскордонного співробітництва: матеріали міжн. наук.-практ. конф. Львів, 14-15 квітня, 2016. С.137-138. – 0,11 д.а.

19. Головчак Г. В. Передумови становлення аудиту ефективності державно-приватного партнерства на ринку житлово-комунальних послуг України // Майбутнє - аудит: матеріали міжн. наук.-практ. конф. Кривий Ріг, 19 грудня 2015. С.142-144. – 0,16 д.а.

20. Головчак Г. В. Проблеми сталого розвитку ринків житлово-комунальних послуг України та Республіки Беларусь // Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях : матеріали III міжн. наук. конф. Львів, 20-21 жовтня 2015. С. 123-126. – 0,17 д.а.

21. Головчак Г. В. Особливості концесійних відносин на ринку житлово-комунальних послуг України // Організація управління: витоки, реалії та перспективи розвитку: матеріали наук.-практ. конф. Львів, 20 жовтня 2014. С. 54-57. – 0,18 д.а.

22. Головчак Г. В. Аналіз стану ринку житлово-комунальних послуг України // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аудиту та аналізу: теорія, методологія, організація: матеріали III наук.-практ. конф. Херсон, 28-29 жовтня 2014. С.118-120. – 0,14 д.а.

23. Головчак Г. В. Організація внутрішнього аудиту на підприємствах житлово-комунальної сфери // Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аудиту та аналізу: теорія, методологія, організація : матеріали II наук.-практ. конф. Херсон, 10-11 грудня 2013. С.106-107. – 0,11 д.а.

24. Головчак Г. В. Системний підхід до управління якістю житлово-комунальних послуг // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : матеріали I міжн. наук.-практ. конф. Львів, 23-24 жовтня, 2009. С. 19-20. – 0,12 д.а.

25. Головчак Г. В. До питання державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг України // Актуальні питання реформування житлово-комунального господарства в Україні : матеріали II-ї міжн. наук.-практ. конф. Макіївка, Слов'янськ, 20-22 травня 2009. С.72-74. – 0,15 д.а.

26. Головчак Г. В. Модель реформування ринку житлово-комунальних послуг України // Економіка України в умовах посилення євроінтеграційних процесів : виклики і перспективи : матеріали міжн. студ.-асп. наук. конф. Львів, 15-16 травня, 2009. С.106-107. – 0,12 д.а.

27. Головчак Г. В. Аналіз ефективності контролю діяльності житлово-комунальних підприємств України // Економічний і соціальний розвиток України в 21 ст. : національна ідентичність та тенденції глобалізації : матеріали 5-ї міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених Тернопіль, 21-23 лютого, 2008. С.159-160. – 0,11 д.а.

28. Головчак Г. В. Природна монополія у житлово-комунальній сфері // Стратегія формування відкритої господарської системи в Україні: матеріали міжн. студ.-асп. наук. конф. Львів, 16-17 травня, 2008. С.78-79. – 0,11 д.а.

29. Головчак Г. В. Як створити відділ внутрішнього аудиту на підприємстві житлово-комунальної сфери // Економічний і соціальний розвиток України в 21 ст. : національна ідентичність та тенденції глобалізації : матеріали 3-ї міжн. наук.- практ. конф. молодих вчених. Тернопіль, 23-24 лютого 2006. С.494-496. – 0,12 д.а.

30. Головчак Г. В. Державний фінансовий контроль в сфері житлово- комунального господарства // Обліково-аналітичні системи: глобальний і національний аспекти : матеріали міжн. наук-практ. конф. Полтава, 16-17 травня 2006. С.9-11.– 0,11 д.а.

31. Головчак Г. В. Аналіз розвитку житлової сфери України // Філософія економіки Івана Франка та сучасні економічні проблеми : матеріали міжн. студ.- асп. конф. Львів, 5-6 травня 2006. С.46. – 0,13 д.а.

32. Головчак Г. В. Впровадження інноваційного менеджменту в управлінні житловим фондом України // Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики : матеріали міжн. наук.-практ. конф. Львів, 11-13 червня 2006. - С.253-255. – 0,12 д.а.

33. Головчак Г. В. До питання формування обліково-аналітичної системи житлово-комунальних підприємств України // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : матеріали міжн. наук.-практ. конф. Львів, 20-22 квітня 2007. С.46-47. – 0,13 д.а.

34. Головчак Г.В. (Хребтієвська Г. В.) Аналіз ефективності тарифної політики в житлово-комунальній сфері України // Економічний і соціальний розвиток України в 21 ст.: національна ідентичність та тенденції глобалізації : матеріали 2-ї міжн. наук.-практ. конф. молодих вчених Тернопіль, 24-25 лютого 2005. С.203-204. – 0,13 д.а.

35. Головчак Г. В. (Хребтієвська Г. В.) Деякі аспекти інноваційної діяльності у житловій сфері України // Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали міжн. наук.-практ. конф. Львів, 21-22 жовтня 2005. С.350. – 0,11 д.а.

36. Головчак Г. В., Струк Н. С. Обліково-аналітичне забезпечення формування та використання звітності житлово-комунальних підприємств // Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит : сучасний стан , проблеми та перспективи розвитку : матеріали I міжн. наук.-практ. конф. Чернігів, 11 грудня 2015. С.109-111. – 0,2 д.а. (особистий внесок автора : розробка аналітичного забезпечення формування та використання звітності житлово- комунальних підприємств – 0,1 д.а.)

37. Головчак Г. В. (Хребтієвська Г. В.) Досвід Англії та Уельсу в галузі електроенергетики – уроки для України // Інтеграція країн з перехідною економікою у світовий економічний простір: стан і перспективи : матеріали міжн. студ.-асп. наук. конф. Львів, 12 вересня 2005. С. 214-215. – 0,12 д.а.

38. Головчак Г. В., Приймак В. І., Карабаник В. О. Оптимальне визначення тарифів на житлово-комунальні послуги // Сучасна парадигма управління і Острозька Біблія : матеріали міжн. наук.-практ. конф. Львів, 9-10 квітня 2009. С.51. – 0,3 д.а. (особистий внесок автора : формалізовано критерії визначення оптимальних тарифів на житлово-комунальні послуги (0,1 д.а.)).

АНОТАЦІЯ

Головчак Г. В. Державне регулювання ринку житлово-комунальних послуг України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2017.

У дисертаційній роботі розкрито теоретико-методичні засади та надано практичні рекомендації щодо державного регулювання РЖКП України. Подано тлумачення «ринку житлово-комунальних послуг» та «державного регулювання ринку житлово-комунальних послуг». Розроблено проект ухвали органу місцевого самоврядування про відкритість публічної інформації для комунальних підприємств та виокремлено шість критеріїв створення наглядових рад при комунальних підприємствах. Уточнено функції державних регуляторів на РЖКП та запропоновано їх чітке розмежування для ефективного впливу на учасників ринку та виконання вимог споживачів щодо якості послуг.

Проведене, на основі аналітичного узагальнення статистичних даних, економетричне дослідження виявило, що рівень заборгованості населення щодо житлово-комунальних послуг залежить від рівня тарифів на ці послуги та рівня відшкодування фактичної собівартості. Результатом застосування запропонованих оптимізаційних моделей стане конкурентоспроможна та ефективна тарифна політика, яка задовільнить попит на якісні житлово-комунальні послуги і сформує нову територіально-організаційну структуру РЖКП. Запропоновано проект стандарту якості надання житлово-комунальних послуг, розкрито його структуру та елементи контролю при застосуванні системного підходу до управління якістю на РЖКП їх виробниками.

Ключові слова: державне регулювання, державно-приватне партнерство, житлово-комунальне господарство, житлово-комунальні послуги, наглядові ради, регуляторна політика держави, ринок житлово-комунальних послуг, тарифи, тарифна політика, стандарт якості надання житлово-комунальних послуг.

АННОТАЦИЯ

Головчак А. В. Государственное регулирование рынка жилищно-коммунальных услуг Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2017.

В диссертации раскрыто теоретико-методические основы и подано практические рекомендации государственного регулирования РЖКУ Украины. Предложено определение понятий «рынок жилищно-коммунальных услуг» и «государственное регулирование рынка жилищно-коммунальных услуг». Разработан проект решения органа местного самоуправления об открытости публичной информации для коммунальных предприятий и выделено шесть критериев создания наблюдательных советов при коммунальных предприятиях. Уточнены функции государственных регуляторов на РЖКУ и предложено их четкое разделение для эффективного влияния на участников рынка и исполнения

требований потребителей в части качества услуг.

Проведенное на основании аналитического обобщения статистических данных эконометрическое исследование определило, что уровень задолженности населения по жилищно-коммунальным услугам зависит от уровня тарифов на услуги и уровня возмещения фактической себестоимости. Результатом применения оптимизационных моделей станет конкурентоспособная и эффективная тарифная политика, которая удовлетворит спрос на качественные жилищно-коммунальные услуги и сформирует новую территориально-организационную структуру РЖКУ. Предложен проект стандарта качества жилищно-коммунальных услуг, в том числе раскрыто его структуру и элементы контроля при применении системного подхода к управлению качеством на РЖКУ их производителями.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственно-частное партнерство, жилищно-коммунальное хозяйство, жилищно-коммунальные услуги, рынок жилищно-коммунальных услуг, наблюдательные советы, регуляторная политика государства, тарифы, тарифная политика, стандарт качества предоставления жилищно-коммунальных услуг.

SUMMARY

Holovchak H. V. State regulation of housing and communal services market in Ukraine. – The manuscript.

The thesis for scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.03 – economics and management of national economy. – Ivan Franko National University of Lviv. - Lviv, 2017.

In thesis the theoretical and methodical principles are substantiated and practical recommendations on the state regulation of the housing and communal services market of Ukraine are given. The definition of the concept of «housing and communal services market» and «state regulation of the housing and communal services market» is presented. Six criteria for state regulation of the housing and communal services market have been formed. The draft decision of the local self-government body on the openness of public information for communal enterprises is presented. There are 6 criteria for the establishment of supervisory boards at municipal enterprises. The functions of state regulators in the housing and communal services market have been clarified and their clear distinction is proposed for effective influence on market participants and fulfillment of the requirements of consumers in terms of quality of services. On the basis of statistical data, an econometric study of the impact of variables on the main indicator was carried out, which enabled us to verify the theoretical assumption that the level of indebtedness of the population in relation to housing and communal services depends on the level of tariffs on these services and the level of compensation of actual cost, and also to determine the degree of their influence.

The results of econometric evaluation based on statistical data, including indicators in 25 cities of Ukraine, suggest that the size of tariffs for housing and communal services has an impact on the level of indebtedness of the population and does not significantly affect the debts of commercial consumers. A positive correlation was found between the level of payment for housing and communal services with

indicators of the reimbursement of the actual cost of services for housing and communal services and, accordingly, a negative correlation with the indicator of the level of indebtedness. The result of applying the proposed optimization models should be a competitive and efficient tariff policy, which is designed not only to satisfy the demand for quality housing and communal services, but also to form a new territorial and organizational structure of the housing and communal services market. Using the municipal governing bodies (Lviv City Council) in their work, the developed methodology for calculating tariffs for these services will improve the organization of the management of these bodies, increase the productivity of their employees, determine the necessary and sufficient amounts of housing and communal services.

At the new stage of reforming the economic mechanism of functioning and development of the RZHP in the conditions of lowering inflation, the change of approach to the formation of tariff policy is a priority. According to the «Doctrine of balanced development of Ukraine 2030», which provides for the reform of housing and communal services, the author identifies two groups of pricing factors on RZHКP.

The project of the standard quality standard for housing and communal services is proposed, in particular its structure and control elements are revealed in application of the system approach to quality management in the market of housing and communal services by their producers. Based on the results of the study, a methodical approach to the organization of state regulation of the housing and communal services market in Ukraine has been developed, taking into account 7 criteria of services. Expected results from the introduction of elements of scientific novelty of the dissertation are: approval and implementation by the state regulator in the market of housing and communal services of the Standard of quality of housing and communal services for their producers and providers; Search for reserves of budget support for public-private partnerships in the housing and communal services market in territorial communities; ensuring monitoring of the quality of housing and communal services at the country level as a whole.

Key words: state regulation, housing and communal services household, public-private partnership, housing and communal services, housing and communal services market, supervisory councils, tariff policy, tariffs, state regulatory policy, standard of quality of provision of housing and communal services.

Підписано до друку 26.03.2018 Папір офсетний. Гарнітура Times
Формат 60x90/16. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. №181
Друк СПДФО Марусич М.М. Свідоцтво №1252 від 30.12.1996
м.Львів, пл. Осмомисла, 5/11
Тел. / факс (032) 261-51-31
e-mail :interpret-m@rambler.ru